

вiчності, зберігаючого традиції ставлення до світу барочна свідомість захоплена експресивним його переживанням, зростанням суб'єктивного начала, пристрастю до декоративності, витонченості форм, гри світла й тіні, створенню ілюзорного простору, обмирщенню культури» [5, с.467].

У свідомості мислячої людини перехідної епохи складаються трагічні антиномії: людина велика й одночасно безмежно слабка; вона пізнає світ, але останній обертається до неї все більше своєю ірраціональною стороною; людина вільна й у той же час абсолютно залежна від таємничих сил, які, можливо, не будуть пізнані ніколи. Це світовідчуття досить повно виражається у формулі Б.Паскаля «Людство – мислячий очерет», а також у знаменитому афоризмі Б.Спінози, що несе у собі гірку діалектику свободи й несвободи: «Людина, яка думає, що вона вільна, подібна кинуту каменю, який думає, що він летить».

Національна своєрідність українського бароко виявилася найбільше в рамках християнського світогляду східного православного обряду. Саме стилістичні риси козацького бароко яскраво простежуються в проповідях, полемічних творах, прозі, поезії та драматургії подвижників Чернігівського кола та І. Галятовського, як його видатного представника.

Список використаних джерел

1. Макаров А.М. Світло українського бароко. – К.: Мистецтво, 1994. – 288 с.; Машталер О.В. Грани украинского барокко // Барокко и классицизм в истории мировой культуры: Материалы Международной научной конференции. Серия «Symposium». Выпуск 17. СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2001. – С.144–146.
2. Горський В. Історія української філософії. – К., 1997.
3. Михайлов А.В. Поэтика барокко: завершение риторической эпохи // Языки культуры. – М., 1997.
4. Галятовський І. Ключ розуміння. – К., 1985. –
5. Громов М.Н. Эпоха барокко./История философии. Запад–Россия–Восток. Книга первая. Философия древности и средневековья. – М.:Греко–латинский кабинет, 1995.

Соломаха І.Г. Наследие И.Галятовского в контексте философской культуры эпохи казацкого барокко

Рассматриваются специфические идейно–тематические и поэтико–стилистические черты украинского философствования эпохи барокко в творчестве И. Галятовского, определяется влияние его наследия на процесс формирования отечественной духовной культуры.

Ключевые слова: украинское барокко, христианское антропологическое учение, культурное наследие, религиозная полемика.

Solomakha, I.G. I. Halyatovs'kyi's heritage in the context of philosophical culture of Ukrainian baroque period

The author defines specific ideological, thematic as well as poetic and stylistic features of Ukrainian baroque philosophizing in the works of I. Halyatovs'kyi and describes the place of his masterpiece in the heritage of Chernihiv circle of thinkers and enlighteners of the 17th century.

Key words: Ukrainian baroque, orthodox anthropological doctrine, cultural heritage, religious polemics.

Проблема виховання естетичного в українському культурному дискурсі в період глобалізації та інформаційної революції

Розглядаються питання естетичного виховання в українському суспільстві. Зроблено висновок, що сутність естетичного виховання полягає у формуванні здібностей повноцінного сприйняття та правильного розуміння прекрасного в мистецтві та житті, засвоєнні естетичних понять, виробленні смаків та ідеалів у розвитку творчих задатків і талантів у галузі мистецтва.

Ключові слова: естетичного виховання, формування здібностей, естетичні поняття, творчі задатки, таланти.

Сучасна соціокультурна, економічна та політична ситуація в Україні значно загострила проблему духовної безпеки нації, збереження історико–культурних та художньо–естетичних національних традицій, формування естетичної культури шкільної та студентської молоді. Останнім часом в Україні прийнято низку документів [3, с.2–10; 4, с.2–6; 5], які регламентують саме естетичний аспект виховання та освіти, що зумовлено сучасними тенденціями розвитку суспільства, процесами глобалізації та інформатизації українського соціуму, які супроводжуються об'єктивним зниженням, спадом частки естетичного у суспільній свідомості. Як зазначено у Концепції естетичного виховання, нові тенденції розвитку культури інформаційного суспільства, пов'язані з глобальним поширенням мас–медіа, не можуть не впливати на систему освіти та виховання, яка в усі часи гнучко реагувала на соціокультурні умови і потреби. Естетичне ставлення до світу, до різних видів мистецтва формується переважно під впливом стихійних факторів соціального оточення, зокрема засобів масової інформації, особливо телебачення, дисципліни художньо–естетичного циклу – музичне та образотворче мистецтво – посідають занадто скромне місце в загально–освітніх навчальних закладах [3, с.2].

Вперше проблеми естетичного виховання знайшли відображення у працях Платона та Аристотеля, де звертається увага на особливу роль держави в організації системи художньо–естетичної освіти. В добу Середньовіччя духовною домінантою епохи стає християнська церква, яка формує інтелектуальні, естетичні та моральні потреби суспільства. За часів Відродження універсальними засобами естетичного виховання стають природа, мистецтво та освіта. У трактатах Альберті, Лоренцо Валла, Леонардо да Вінчі та інших мислителів розглядається ідеал високоосвіченої людини, яка прагне розкрити свій творчий потенціал у багатьох

сферах художньої та наукової діяльності. В добу Просвітництва принципи виховання естетичних почуттів особистості знайшли відображення у працях французьких філософів М.–Ф.Вольтера, К.Гельвеція, Ж.–Ж. Руссо та представників німецької естетики І.Канта, Г.Фіхте, Ф.Шіллера, Ф.Шеллінга. У ХХ столітті над проблемами естетичного виховання працювали такі відомі західноєвропейські мислителі, як Р.Арнхейм, С.Гессе, Дж.Д'юї, Т.Манро, Герберт Рід та видатні українські педагоги А.Макаренко і В.Сухомлинський. Протягом останніх п'ятнадцяти років до проблем виховання творчої особистості, у тому числі естетичними засобами, зверталися такі вчені, як В.Андрущенко, А.Єремєєв, І.Зязюн, М.Кіященко, М.Лещенко, М.Овсянніков, В.Роменець, О.Рудницька, В.Шестаков та ін.

Естетичне ставлення до світу виражається через естетичну культуру, як низку перетворювальних дій, спрямованих на засвоєння, розвиток, репродукцію естетичного у суспільстві та особистості. Естетична культура – сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, здібностей до естетичного сприймання явищ дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасне в оточуючий світ, оберігати природну красу. Її рівень виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, смаків, потреб, ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах.

Естетична свідомість – форма суспільної свідомості, яка є художньо–емоційним освоєнням дійсності через естетичні сприйняття, почуття, судження, смаки, ідеали і виражається в естетичних поглядах та мистецькій творчості.

Структуру естетичної свідомості складають:

1. Естетичні сприйняття, які виявляються у спостережливості, вмінні помітити найсуттєвіше, що відображає зовнішню і внутрішню красу предмета, явища, процесу, відчувати радість від побаченого, відкритого.
2. Естетичні почуття, передусім почуття насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в оточуючій дійсності, творах мистецтва.
3. Естетичні судження, які передають ставлення особистості до певного об'єкта, явища. У педагогічній практиці недопустиме нав'язування учням вчителем своїх міркувань. Навпаки, він повинен допомагати їм виявляти самостійність при з'ясуванні естетичної вартості предметів.
4. Естетичні смаки, що постають як емоційно–оціночне ставлення людини до прекрасного. Мають вибіркового, суб'єктивного характеру. Стандартних смаків не існує, вони пов'язані з індивідуальним баченням і сприйняттям.
5. Естетичний ідеал. Це своєрідний зразок, з позиції якого особистість оцінює явища, предмети дійсності. Відображає уявлення про красу, її критерії [6, с.62].

Формування естетичної культури та свідомості відбувається через естетичне виховання, яке, в свою чергу можна розглядати у декількох аспектах. Естетичне виховання, по–перше, це процес формування цілісного сприйняття і правильного розуміння прекрасного у мистецтві та дійсності; здатність до творчого самовиявлення. Однак ця здатність вимагає свідомого, цілеспрямованого, планомірного і систематичного розвитку та саморозвитку. Основним структурним елементом системи естетичного виховання є особистість, оскільки мета, завдання, специфічні

методи естетичного виховання орієнтовані на естетичний і загальний розвиток особистості, збагачення її у педагогічному процесі з урахуванням індивідуальних і психологічних особливостей організації впливу на учнів різного віку.

У понятті «естетичне виховання» ключовою дефініцією є «естетичне» – метакатегорія естетики, що аналізує емоційно–ціннісне ставлення людини до навколишньої дійсності та її потенційні здібності до творчості. Крім того, «естетичне» визначається як найважливіший елемент загальної культури людини, а також як одна з функцій мистецтва, що потенційно формує творчу особистість, яка самореалізується в процесі соціалізації.

Основою, на якій здійснюється естетичне виховання є певний рівень художньо–естетичної культури особистості, її здатності до естетичного освоєння дійсності. Цей рівень виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, оцінок, смаків, потреб та ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті людських взаєминах.

Наявність творчих здібностей, естетичної потреби – найсуттєвіші риси людини. Це те, що робить її Людиною Розумною, виділяє із тваринного світу. Потяг до краси, до творчості закладений у ній природою. Нерозвинені творчі здібності, незадоволена естетична потреба мають властивість деградувати, розчиняючись в інстинктах. У своїй повсякденній поведінці вона вже керується не прагненням творити, а певними фізіологічними чинниками. Коли дичавіє окрема людина – це трагедія, коли дичавіє людство – це вже катастрофа [9].

Естетичне виховання, по–друге, це й педагогічна діяльність, яка спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси. Метою естетичного виховання є високий рівень естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності.

Розвиток поняття «естетичне виховання», починаючи з Ф.Шіллера, простежувався на рівні світової та вітчизняної філософської і педагогічної думки. Серйозний внесок у розвиток ідей естетичного виховання зробили українські мислителі В.Вернадський, Б.Грінченко, С.Миропольський, М.Пирогов, Г.Сковорода, В.Сухомлинський, Леся Українка, І.Франко, Т.Шевченко та ін. У їхніх роботах простежується динаміка розвитку поняття «естетичне виховання», що пов'язується з визначенням гармонійно розвиненої особистості, з необхідністю вивчення історії мистецтва, з включенням естетичного виховання до системи як загальної так і педагогічної освіти [11, с.8].

Джерелами естетичного виховання є спеціально створені твори мистецтва (художня література, музика, образотворче, театральне мистецтво, кіно тощо); природна естетика, природа у загальному розумінні; естетика приміщень, зовнішнього вигляду, взаємини між людьми, учнями і вчителями та ін. Серед духовно–емоційних чинників, з яких складається естетична культура і на які спирається естетичне виховання особлива роль відводиться естетичним смакам. Естетичний смак – це здатність до відчуття і оцінювання прекрасного у природі, мистецтві, у суспільстві і діяльності людини, він є складовою частиною естетичної культури особистості – результатом її загальнокультурного розвитку та вихованості. Смак спонукає особистість до власної творчості [1, с.31]. Достатньо розвинений естетичний смак є не тільки необхідним компонентом гармонійно розвиненої особистості, а й ефективним засобом творчого підходу до дійсності.

У науці утвердилася думка, що естетичний смак – це здатність людини розуміти й оцінювати естетичні особливості предметів і явищ природи та суспільного життя. Перші судження про смак як потяг до прекрасного в природі чи мистецтві відомі ще з античних часів, проте через брак наукових узагальнень вони мали інтуїтивний характер, а спроби формувати естетичні смаки були спонтанними, оскільки залежали від рівня розвитку матеріальної культури, науки, зокрема філософії та естетики, релігійних вірувань, духовного життя й соціально-економічного стану тогочасного суспільства.

Проблема формування естетичного смаку все частіше привертає увагу дослідників, оскільки естетичний смак та його виховання відіграють велику роль у збереженні морального здоров'я суспільства, його духовності. Естетична культура особистості формує загальну культуру людини, її світогляд. Отже, результативність професійного становлення майбутнього фахівця та ефективність його подальшої практичної діяльності багато в чому залежать від ступеня розвитку його світогляду та інтелекту, від широти його пізнавальних інтересів. Формування оптимальної емоційної культури студентів важливе і в тому аспекті, що викладання фахових дисциплін у сучасній вищій школі повинно бути спрямоване не тільки на засвоєння професійних знань, умінь, навичок, але й на виховання особистості майбутнього фахівця. Випускник вищого навчального закладу сьогодні повинен не тільки бути професіоналом у кращому, високому значенні цього слова, але й володіти низкою якостей, що роблять його справді освіченою, культурною, інтелігентною людиною [1, с.32].

Головним фактором у вихованні інтелігентності є формування високого естетичного смаку, адже смак як суспільна норма в оцінці прекрасного виражає здатність людини сприймати й оцінювати предмети та явища дійсності з точки зору їх естетичної і гуманістичної доцільності, що виступає, з одного боку, як засіб регулювання естетичної діяльності людини, а з іншого – як засіб пізнання прекрасного. Естетичний смак визначається як духовна якість особистості, завдяки якій здійснюється духовно-творче, емоційно-образне сприйняття та естетична оцінка світу. Смак не тільки віддзеркалює сучасні норми естетичного, але й закладає основи цивілізованого ставлення людини до світу.

Естетичні смаки можна класифікувати за професійно-мистецтвознавчими ознаками (смаки у сфері літератури, кіно й телебачення, у прикладній естетиці, дизайні тощо), за статтю їх носіїв (жіночі й чоловічі смаки), за національною (етнічною) ознакою (особливості національних підходів до сприйняття і розуміння прекрасного чи потворного, що проявляється, зокрема, в оформленні житла, у побуті, в особливостях одягу, в національній кухні тощо), за їх самобутністю (власні і запозичені смаки), за їх суспільно-політичною обумовленістю (наприклад, за наявністю екологічного компонента смаків), а також в залежності від чинників, що впливають на формування смаків, і, нарешті, від рівня їх сформованості (зокрема, в залежності від віку дитини).

У межах філософії смаки безпосередньо вивчаються естетикою, яка досліджує світоглядні та теоретико-методологічні засади естетичних смаків, їх природу, загальні закономірності їх функціонування та розвитку. Особливо велику увагу загальнофілософським проблемам смаків приділяє екзистенціалізм – «філософія існування» людини, оскільки відношенню

людини до навколишнього світу та інших людей (зокрема, естетичному відношенню) екзистенціалізм надає першорядного значення [2, с.10–11].

Дослідження естетичних компонентів особистості повинні мати практичну спрямованість, що перш за все втілюється у навчально-виховний процес на різних ланках та етапах освітньої діяльності.

Теорія і практика викладання культурологічної групи предметів у навчальних закладах свідчить, що рівень культурологічної та культурно-естетичної освіченості учнів і студентів визначається загальними критеріями, які включають: рівень знань у царині світової та національної культури; рівень знань історичного розвитку світової цивілізації; рівень володіння культурою міжособистісного та міжнаціонального спілкування; рівень усвідомлення гармонійності патріотичного, національного та загальнолюдського в структурі особистості та специфічними: рівень знань щодо розвитку всіх напрямів, видів, стилів і жанрів літератури і образотворчого мистецтва; рівень знань у сфері культури України на кожному історичному етапі; готовність брати активну участь у національно-культурному відродженні рідного краю [7, с.199]. Однією з головних підсистем естетичного виховання є навчально-виховний процес у школі. Предмети природничо-математичного, гуманітарного та естетичного циклів, а також трудове виховання вносять у цю підсистему свій вклад і одночасно тісно пов'язані між собою як її елементи. Керівну роль у забезпеченні педагогічної цілеспрямованості цього процесу відіграє учитель.

Протягом навчального року дисципліни художньо-естетичного циклу вивчаються за програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки України. Вибір навчальної програми, рекомендованої міністерством, здійснює вчитель, який викладає даний предмет. Відповідно до профілю класу чи школи вчителі мають право вибору підручників та посібників з числа тих, що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України.

Необхідність естетичного виховання у процесі навчання підкреслювали видатні педагоги. Так, К. Д. Ушинський зазначав, що «кожен навчальний предмет так чи інакше містить естетичний елемент, передачу якого учням повинен мати на увазі вчитель» [10, с.609]. Естетизація навчально-виховного процесу в слов'янських країнах здійснювалася з давніх часів, проте в різні історичні періоди з неоднаковим ступенем активності. Зразком естетичного виховання в Україні була Києво-Могилянська академія, яка спиралась на досвід європейських вищих шкіл (Віленської, Замойської, Кембріджської, Познанської та ін.), недільні школи, братські школи, а з другої половини XIX ст. – Ніжинський, Глухівський педагогічні інститути. На початку XX ст. ці ідеї підхопили Полтавський педінститут, Харківська Академія теоретичних знань та інші навчальні заклади [6, с.46].

Наступна підсистема – позакласна діяльність школярів, пов'язана з навчально-урочною діяльністю. Особливе місце належить в ній факультативним курсам з предметів художнього та інших циклів, функціонування цієї підсистеми передбачає необхідність використання творчого підходу до будь-якого виду діяльності дитини, форми і методів пробудження їх інтересу до естетичної творчості, а також здійснення педагогічного контролю за соціально-цінною діяльністю учнів у процесі позакласної та позашкільної роботи, організації дозвілля і поведінки дітей різного віку.

Важливою підсистемою є також художньо-естетичні впливи засобів масової комунікації (преса, радіо, телебачення, кіно), сім'ї, мікро

середовища школяра. Контроль з боку школи за діяльністю її елементів виявляється у вивченні і аналізі впливів, ступеня сформованості в учнів естетичного ідеалу, смаку, критичної оцінки естетичної інформації, художніх інтересів і потреб школярів у галузі мистецтв, мотивів спілкування з ним. Одним із найважливіших засобів формування естетичної культури особистості є мистецтво, яке відображає дійсність в художніх образах і перетворює зовнішні культурні цінності в морально-естетичні надбання людини.

Знайомство старшокласників з творами світового мистецтва впливає на розвиток їхньої емоційності, чутливості до прекрасного й потворного, піднесеного й низького в дійсності. Завдяки своїй образності твори літератури, живопису, музики, архітектури, скульптури тощо сприяють формуванню уяви, фантазії, образного мислення. Заглиблюючись у різні культури через художні тексти, особистість сприймає їх як особливі, своєрідні і, відчуваючи свою єдність із ними, усвідомлює, що різноманітність національних художніх культур складає єдиний, цілісний культурний простір світу. А це є підставою для пошуків свого місця в сучасній культурі, прагненню до її присвоєння та творчого перетворення.

У більш широкому плані сутність естетичного виховання полягає у формуванні в учнів здібностей повноцінного сприйняття та правильного розуміння прекрасного в мистецтві та житті, засвоєнні естетичних понять, виробленні смаків та ідеалів, у розвитку творчих задатків і талантів у галузі мистецтва.

Зміст естетичного виховання учнів на уроці та шляхи його реалізації полягають у:

- вивченні програмних навчальних предметів (літератури, музики та співу, образотворчого мистецтва), залученні учнів до різних видів мистецтва в якості його творців;
- впливі естетичного виховання на розвиток особистості учня (формуванні естетичних потреб у галузі мистецтва, прагненні до опанування художніх цінностей суспільства);
- розвитку в учнів у процесі естетичного виховання художнього сприйняття, вміння бачити прекрасне не тільки в літературі, образотворчому мистецтві, у музиці, а й у природі та житті;
- формуванні в учнів високих художніх смаків, пов'язаних зі сприйняттям і переживанням прекрасного; навчанні учнів умінню відчувати красу та гармонію мистецького твору, виявляти естетичну вимогливість до культури поведінки оточуючих і власної;
- залученні учнів до художньої творчості, розвитку їх здібностей і таланту до музики, літератури, образотворчого мистецтва;
- спрямуванні естетичного виховання на розкриття ідейної сторони мистецтва, формуванні в них ідейної переконаності та моралі [8, с.69–70].

Розглядаючи естетичне виховання учнів у процесі навчання, як його органічну складову і в той же час як відносно самостійну, його можна вважати об'єктом переважного спостереження й аналізу.

Система оцінних параметрів стану естетичного виховання учнів на уроці така:

- розкриття краси та благородства людських взаємовідносин (доброта, чуйність, увага, турбота,), основою яких є справедливість;
- формування культури естетичного сприйняття на основі людських емоцій, тобто здатності відчувати серцем внутрішній світ іншої людини;

- розкриття краси природи, оточуючого світу; формування творчої взаємодії з природою, бережливого ставлення до природних багатств країни;
- розкриття краси продуктивної праці, її результатів, моральної насолоди й задоволення від виконаного громадянського обов'язку;
- розвиток художніх смаків учнів, формування вмінь насолоджуватися шедеврами мистецтва, набуття художньої освіти;
- розкриття краси мови, емоційних відтінків слова як засобу спілкування людей;
- прищеплення любові до книги, поезії як форми вираження духовного багатства, формування потреб у читанні;
- сприяння пізнанню краси любові як найбільш чистого й потаємного людського почуття;
- використання музики як засобу естетичного виховання учнів, що формує найтонші почуття сприймання та переживань;
- формування творчої наснаги, в якій людина знаходить велике щастя;
- душевне, емоційне викладання навчального предмета з метою максимального впливу на емоційну сферу учнів [8, с.70].

Список використаних джерел

1. Вертегел В.Л. Розвиток естетичних смаків особистості майбутнього юриста в умовах самостійної роботи при вивченні іноземних мов / В.П.Вертегел, Н. Г. Калашник // Проблема гуманітаризації, гуманізації освіти та впровадження новітніх педагогічних технологій в навчальних закладах МВС України, 22 листопада 2002 р. – Запоріжжя, 2002. – С. 31–36.
2. Калашник Н.Г. Історико-педагогічна генеза формування естетичних смаків учнівської молоді у процесі навчально-виховної діяльності: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Н. Г. Калашник; Київськ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К., 2004. – 38 с.
3. Концепція естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури // Інформ. зб. МОН України. – 1992. – № 5. – С. 2–10.
4. Концепція єдиної системи естетичного виховання у загальноосвітніх школах України // Мистецтво та освіта. – 1998. – № 1. – С. 2–6.
5. Концепція національного художнього виховання дітей, учнівської та студентської молоді в умовах відродження української національної культури // Освіта. – 1995. – 6 вересня.
6. Левчук Л. Т. Естетика /Л.Т.Левчук, Д.Ю.Кучерюк, В.І.Панченко. – К.: Вища школа, 1997.–399 с.
7. Музальов О.О. Культурологічна освіта: особливості сприймання культури і мистецтва в процесі естетичного виховання / О.О.Музальов // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень та перспективи: зб. наук. праць / За ред. І.А.Зязюна. – К., 2003. – С. 191–200.
8. Островерхова Н. Аналіз виховного аспекту уроку /Н.Островерхова // Матеріали І Міжнародної Інтернет-конференції «Нові виміри сучасного світу». – Мелітополь, 2005. – Т. 2. – С. 64–72.
9. Сафарян С.І. Основні чинники формування творчої особистості та розвитку її творчих здібностей у процесі навчання / С.І.Сафарян // Народна освіта: наук.-метод. електронний пед. журнал. – 2007. – Вип. 1.

10. Ушинський К.Д. Матеріали до 3 тому «Педагогічної антропології»/К.Д. Ушинський //Ушинський К.Д. Збірник творів: в 11-ти тт. – М., 1950. – Т. 10. – 609 с.

11. Шwirka В.М. Естетичне виховання майбутнього вчителя–філолога засобами мистецтва: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / В. М. Шwirka; Луганський держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Луганськ, 2003. – 16с.

Андрущенко Т.И. Проблема воспитания эстетического в украинском культурном дискурсе в период глобализации и информационной революции

Рассматриваются вопросы эстетического воспитания в украинском обществе. Сделан вывод, что сущность эстетического воспитания состоит в формировании способностей полноценного восприятия и правильного понимания прекрасного в искусстве и жизни, освоения эстетических понятий, выработке вкусов и идеалов в развитии творческих задатков и талантов в области искусства.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, формирование способностей, эстетические понятия, творческие задатки, таланты.

Andruschenko, T.I. The issue of bringing up the aesthetic during the period of globalisation and information revolution in the discourse upon the Ukrainian culture

Review of the aesthetic education issues in the Ukrainian society. It is inferred that the essence of the aesthetic education lies in formation of a capability to comprehensively perceive and genuinely understand the beautiful in the arts and real life, assimilation of the aesthetical notions, cultivation of tastes and ideals in the process of development of creative inclinations and talents in the area of art.

Key words: aesthetic education, formation of capabilities, an aesthetic notion, creative inclinations, talents.

УДК 130.2 (4) (043)

Батичко Г.І.

Архітектоніка європейського культурного простору

На основі аналізу сучасних культурологічних теорій обґрунтовано сутність смислової конструкції «архітектоніка культурного простору». Визначені основні параметри та особливості трансформації європейського культурного простору в діяхронному дискурсі.

Ключові слова: архітектоніка, культурний простір, культурна динаміка, європейська культура, парадигма.

Свого часу М. Бахтін наголошував, що культура є просторовою цілісністю, що має свою власну територію, межі якої, за його влучним визначенням, «проходять всюди» [1]. Виходячи з розуміння культури як вертикально–горизонтального перетину часу і простору, цінностей і подій, людей та природи, можна констатувати, що категорії простору і часу є не тільки формою існування матерії, духовних вартостей, але й самі виступають сенсом людського буття. Цими міркуваннями здебільшого пояснюється і актуалізація в сучасній філософській думці пошуків спрямованих на виявлення концептуальних засад культурологічного знання.

Сучасними дослідниками неодноразово проголошувалася теза щодо динамічності і багатовимірності культури – отже і складності розуміння та прогнозування культурного процесу [2–5]. Закономірним в цьому контексті стає визначення універсальних концептуальних понять, що здатні надати системності сучасним дослідженням. Одним з таких концептів є поняття «культурний простір». Поняття–метафора «культурний простір» доволі часто використовується в сучасних гуманітарних науках в ситуації, коли необхідним є узагальнення культурних форм і демонстрація цілісності процесів та явищ, які аналізуються. У сучасних дослідженнях під культурним простором філософами і культурологами розуміється *ідеальна система*, що формує світогляд людини, своєрідне «Інше», порівнюючи себе з яким людиною проходить шляхом пізнання самого себе. Незмінним на сьогодні залишається розуміння простору як *вмістилища і як особливої організації існування речей*. Важливими аспектами в розумінні культурного простору в цьому контексті є тлумачення його як *засобу процесуальності* (О. Шпенглер), як системи, здатної до *самоорганізації* (І. Пригожин), як *місця укорінення людської екзистенції* (М. Хайдеггер) та *регулятивної структури* (Ж. Бодійяр). Наведені концепти дозволяють розглянути культурний простір в дискурсі культурної динаміки, де структурні особливості організації явища залежать від взаємин його сутнісних елементів.

У відповідності до смислів, що містяться в соціальній інформації (знання, цінності та регулятиви) культурний простір схематично може